

נפתלי אהרן וקשטיין
המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

בירור אודות

קשרי משפחה

בין משפחת ה"חכם צבי" זי"ע לבין משפחת ה"מאיר נתיבים" זי"ע

ובירור יחוסם של צאצאי הגאונים הקדושים
רבי אריה לייבוש אויערבאך אבד"ק סמניסלב
ורבי צבי הירש מרגליות אבד"ק לובלין
עד ה"חכם צבי" זי"ע

נערך בס"ד ע"י

נפתלי אהרן וקשטיין

שבת תשע"ב

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פרק א

שלשלת היוחסין עד ה"חכם צבי" זי"ע

שלשלת יחוסו של הגאון רבי אברהם צבי מרגליות - אב"ד דק"ק גלוסק - בעל ה"קרון אורה"
זצ"ל עד הגאון הקדוש רבי צבי אשכנזי - אב"ד דק"ק לבוב - בעל ה"חכם צבי" זי"ע, על פי הנכתב
במגילת היוחסין "מרגלית טובה" ויתר מגילות יוחסין למשפחת "מרגליות" - כך היא:

*

- א] רבי אברהם צבי מרגליות - אב"ד דק"ק גלוסק - בעל ה"קרון אורה".
- ב] בן רבי מרדכי זאב מרגליות - אב"ד דק"ק קאלביעל - בעל "קול הרמ"ז".
- ג] בן רבי שלמה גבריאל מרגליות מפיעטקוב.
- ד] בן רבי יהושע העשיל מרגליות מפיעטקוב.
- ה] בן רבי צבי הירש מרגליות - אב"ד דק"ק לובלין, [בן רבי שאול מרגליות - אב"ד דק"ק קאמרנא ולובלין. בן רבי מאיר מרגליות מאוסטרהא - אב"ד דק"ק אוסטרהא - בעל ה"מאיר נתיבים" זי"ע, ומגדולי תלמידי מרן הבעש"ט זי"ע].
- ו] חתן רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטרדם, [בן רבי שאול - אב"ד דק"ק קראקא. בן רבי אברהם יהושע העשיל - הרבי ר' העשיל זי"ע - אב"ד דק"ק קראקא].
- ז] חתן רבי צבי אשכנזי - אב"ד דק"ק אמסטרדם - בעל ה"חכם צבי".

*

- טרם נפתח בבירור יחוס זה, נציין כאן חלק מן המקורות המרכזיים לפרטים אלו.
- א. רבי שלמה גבריאל רוזנטל מרגליות - אחיו של ה"קרון אורה", בהקדמת ספר "קול הרמ"ז" של אביהם, שנדפס בשנת תר"ס. אחיו הנ"ל, מוזכר שם בהקדמה.
- ב. מכתביו של הגאון רבי יוסף לוינשטיין אב"ד דק"ק סעראצק, שנדפסו בשלהי הספר "לקורות היהודים בלובלין". ראה שם עמוד 136, במכתב מפרשת שלח שנת תרנ"ד. וראה עוד שם עמוד 97, ובהערה מספר 5, שם הוא מביא כמקור את מכתבו הנ"ל של הרב מסעראצק. ואגב, כל מה שנעתק בעמוד זה מתוך ה"כלילת יופי" - משובש מאוד, עיי"ש.
- ג. מכתבו של הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזון אב"ד דק"ק פלאנסק, מיום ג' פרשת תצוה שנת תרס"ח, בקונטרס "בית צדיקים" שבראש ספר "נפלאות היהודי", עמוד 104, אות ו'.

*

למעשה. האם יחוס זה נכון?

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פרק ב

נישואי האלמנה נכדת גיסו של הרב, עם זקינו האלמן...

לובלין, תקל"ג. צהלה ושמחה בעיר. שידוך כזה לא נשמע בישראל כבר שנים רבות. הכל מתכוננים לשמוח יחדיו בשמחת הנישואין של האלמנה הצעירה - נכדת גיסו של רב העיר, עם האלמן החשוב, שהוא לא אחר מאשר... אבי אביו של הרב...

*

הקטע דלעיל אינו ציטוט מתוך חיבור היסטורי כלשהו, והדברים נכתבו כך על ידינו, על מנת לחדד בפניכם - קוראים יקרים - את התמיהות שביחוס זה. ואכן, לאחר שריכזנו את כל פרטי היוחסין מן המקורות השונות, והיו לאחדים בידינו, או אז עלתה לנגד עינינו התמונה הבאה: הדבר היה כאשר בתחילת שנת תקל"ב נתאלמנה הרבנית הצעירה מפאמריין - מרת רוזל [רייזל] ע"ה - מבעלה הגאון **רבי משולם זלמן אב"ד דק"ק פאמריין**. סמוך לאחר פטירת הגאון, נולד לה לאלמנה הטריה - ביום י"ז באייר [ל"ב למטמוני"ם] שנת תקל"ב, בנם השני - היתום מאב - שנקרא שמו בישראל על שם אביו, ה"ה הגאון **רבי משולם זלמן אשכנזי זצ"ל** - אשר כיהן בימי חייו ברבנות כמה קהילות קדושות וחשובות בישראל, [והוא אחיו של הנגיד **רבי אריה לייב**]. מ' רייזל האלמנה ע"ה, היתה בתם של הגאון **רבי אריה לייב** [לייבוש] **אויערבך - אב"ד דק"ק סטניסלב**, ושל האשה הרבנית מ' לאה [דרייזל ע"ה], שהיתה בתו של **רבי משה מזאלקאווא פו"מ בלבוב**, אשר היה חתנו של הגאון **רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטרדם**, חתנו של הגה"ק ה"חכם צבי" זי"ע.

*

עתה, לאחר שנתאלמנה הרבנית מפאמריין מבעלה הראשון, נישאה בשנית, והלכה והיתה לאיש קדוש - ה"ה הגאון הקדוש המפורסם **רבי מאיר מרגליות - אב"ד דק"ק אוסטרעהא - בעל ה"מאיר נתיבים** זי"ע, שנתאלמן אף הוא באותה עת מזוגתו הראשונה ע"ה. או אז, הכניס בעל ה"מאיר נתיבים" אל ביתו גם את הרך היתום - בנה של זוגתו, וגידלו ואימצו ויהי לו לבנו חורגו, עד אשר גדל ועלה ונתעלה במעלות התורה והיראה, ונודע שמו לתהילה בין רבותינו הגאונים יושבי על מדין - ה"ה הגאון **רבי משולם זלמן אשכנזי אב"ד דק"ק לובלין**. [מסתבר שגם אחיו הגדול של ר' משולם זלמן - ה"ה הנגיד **רבי אריה לייב** - גדל מני אז אצל ה"מאיר נתיבים"].

*

והנה לפנינו דבר פלא. אחד מנכדיו המפורסמים של ה"חתן" דנן - ה"ה בעל ה"מאיר נתיבים" הנ"ל, היה הגאון **רבי צבי הירש מרגליות - אב"ד דק"ק לובלין**, שהיה בן בנו הגאון **רבי שאול מרגליות זצ"ל**.

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

ומי הוא ר' צבי הירש זה? לא אחר מאשר "גיסר" של הסבא של ה"כלה", ה"ה רבי משה מזאלקאווא הנ"ל, כאשר שניהם יחדיו - ר' צבי הירש ור' משה - היו חתניו לוקחי בנותיו של הגאון רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטרדם, שהיה חתנו של הגה"ק ה"חכם צבי" זי"ע. נמצא, שהגאון רבי צבי הירש מרגליות - רבה של לובלין, שהיה עד עתה "דודה-זקינה" של ה"כלה" הצעירה, יהפוך להיות מכאן ואילך בנוסף לכך - "נכד-חורג" של ה"כלה" הצעירה נכדת גיסו...

*

אלא שאנו שבים ומעלים את אשר תהינו ושאלנו בראש מאמרנו: קוראים יקרים, האם סיפור אשר כזה נשמע לכם הגיוני? ברור שיש כאן לפחות פרט אחד שהוא לא נכון. יתכן שהטעות היא בכך שרבי צבי הירש מרגליות מלובלין לא היה חתנו של רבי אריה לייב מאמסטרדם. ושמה הטעות היא דווקא בכך שרבי אריה לייב אויערבאך מסטניסלב לא היה חתנו של רבי משה מזאלקאווא. ויתכן גם שאף לא אחד משני הפרטים הנ"ל נכונים. לשם ברור הדברים, שומה עלינו לחקור אחר מקורותיו של סיפור מוזר זה, ולבדוק את מדת אמינותו ומהימנותו של כל מקור כשלעצמו, בכל פרט מהסיפור. ובכן:

פרק ג

עדה המצבה - מצבת הרבנית בעיר אוסטרהא

בעיר "אוסטרהא" מצויה מצבת קבורת הרבנית החשובה מאוסטרהא, זוגתו השניה של בעל ה"מאיר נתיבים" זי"ע, ה"ה ה"כלה" המדוברת לעיל. בספר "מזכרת גדולי אוסטרהא", עמוד 205, אות קס"ח, העתיק את הנוסח הנכתב על מצבת האבן, כך:

"פ"נ / האשה / החשובה בת / קדושים מגזע / ישישים מגדולי יחוסים / הרבנית הצדקנית / המפורסמת / מ' רוזל / בת הרב הגאון המפורסם / מו' ארי' ליב שהיה אב"ד בק"ק / סטאניסלאב אשת הרב / הגאון אור עולם המפורסם / מו' מאיר זצ"ל שהיה אב"ד / דפה ק"ק אוסטרהא / נפ' עש"ק ח' מנחם אב / תקס"ט לפ"ק תנצב"ה".

*

הנה, אנו רואים כאן בבירור שהרבנית מ' רייזל [או: "רוזל", אם אכן לא נפלה טעות בהעתקת

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

המציבה], שהיתה זוגתו השניה של הרה"ק רבי מאיר - בעל ה"מאיר נתיבים" - אב"ד דק"ק אוסטראה ז"ע, היתה אכן בתו של הגאון רבי אריה לייבוש אויערבאך אב"ד דק"ק סטניסלב. הגאון רבי אריה לייבוש מסטניסלב היה רבו ודודו - אחי אמו - של בעל ה"מאיר נתיבים". בתו הנ"ל, נישאה לבן דודה - בעל ה"מאיר נתיבים" - לאחר פטירת אביה רבי אריה לייבוש.

*

[רבי מאיר מרגליות - בעל ה"מאיר נתיבים", נשא בזיווגו הראשון את בתו של רבי חיים מהורודענקא. במכתבו של הגאון מסעראצק ב"לקורות היהודים בלובלין", הוא כתב שחותנו היה רבי שאול. ובאמת נפל שם טעות, והגאון עצמו כתב לאחר מכן לידידו הגאון מפלונסק, שהוא טעה במכתבו בענין זה. ראה ב"בית צדיקים" - שם. (אגב. בשו"ת "מאיר נתיבים", חלק א' שאלה י', דן המחבר אודות יום היארצייט של חותנו הראשון, אך הוא אינו מזכירו בשמו. עיי"ש)].

*

[לא ידוע לנו על ילדים שנולדו לו לבעל ה"מאיר נתיבים" מזיווגו השני, ומסתבר שכולם נולדו לו מזיווגו הראשון, ולא מזיווגו השני שנשא אותה בערוב ימיו. בנו, רבי שאול מרגליות - מאבותיו זקניו של ה"קרן אורה", נולד בוודאות מזיווגו הראשון של אביו, שהרי הוא מכנה את הגאון רבי משולם זלמן אשכנזי מלובלין בתואר: "אחי חורגי", כפי שנעתק ב"בית משולם" בהערה המצויין להלן].

פרק ד

מי היה חותנו של הגאון רא"ל מסטניסלב

עתה, עלינו לבדוק מי היה חותנו של הגאון רבי אריה לייבוש מסטניסלב. והנה, עצם שמה של הרבנית מ' לאה [ד]רייזל ע"ה, זאת אנו יודעים ע"פ שערי ספרי התחינות שחיברה הרבנית ע"ה. אך אין אנו יודעים מי היה אביה. ובכן, על פי הנכתב בספרי היוחסין, היתה הרבנית מ' לאה [ד]רייזל ע"ה - אשת ר' אריה לייבוש - בתו של רבי משה מזאלקאווא, אשר היה חתנו של הגאון רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטורדם, חתנו של הגה"ק ה"חכם צבי" ז"ע.

*

מה המקורות ליחוס זה?

הנה, המקור הראשון שבו מצאנו את שם חותנו, הוא הספר הנדיר "גדולת דוד", מגילת

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

יוחסין משפחתית שנערכה וכתבה ע"י רבי אברהם אליעזר חיים אויערבאך מצפת. הספר נדפס בשנת תרס"ה בקשאנוב, במהדורה מצומצמת - עבור בני המשפחה. לאחרונה, נדפס הספר מחדש בתוך הספר "נחלת אריה" על ידי מכון "נחלת צבי".

ספר נדיר זה, היה כנראה גם למראה עיני מחבר הספר "נטעי נאמנה" שנדפס בירושלים בשנת תרס"ט, ע"י רבי מרדכי רובינשטיין מזאלקאווא. שם הוא רושם ג"כ את שם חותנו של רבי אריה לייבוש מסטניסלב, כפי שנכתב ב"גדולת דוד" הנ"ל.

*

מכאן ואילך, העתיקו זאת כל כותבי היוחסין אחריהם.

למותר לציין, אשר כל כותבי היוחסין בכלל, ומצאצאי רא"ל בפרט, עד שנת פירסום הספר הנ"ל, אינם כותבים כלל יחוס זה עד ה"חכם צבי", ולא ידעו כלל מיחוס שכזה.

פרק ה

האם אכן רבי משה מזאלקאווא היה חותנו של רא"ל מסטניסלב?

אלא שעתה, שומה עלינו לבדוק את אמינותם של המקורות הנ"ל. האם יחוס זה נכון? התשובה פשוטה וברורה. מסתבר שלא. יחוס זה כנראה מופרך מכל וכל.

טעותו של בעל ה"גדולת דוד" נובעת מכך שהוא לא הבין אל נכון את דברי כותבי תולדותיו של רבי אריה לייבוש אויערבאך מסטניסלב, ובראשם - ככל הנראה - מחבר הספר "לקורות היהודים בלובלין" שנדפס בלובלין בשנים ההם - בשנת תר"ס.

רבי משה מזאלקאווא לא היה "חתנו" של רבי אריה לייבוש אויערבאך מסטניסלב, כי אם "מחותנו". שכן, הגאון רבי משולם זלמן אב"ד דק"ק פאמריין, אשר נשא את בתו של רבי אריה לייבוש - ה"ה הרבנית מרת רוזל הנ"ל, היה בנו של רבי משה מזאלקאווא.

*

שמה יטען מי שירצה להתעקש, ואולי שניהם נכונים? אולי הוא היה גם "חתנו" וגם "מחותנו"? דהיינו, שיתכן שרבי אריה לייבוש נשא אף הוא עצמו את אחת מבנותיו של רבי משה? כלומר, שמה נשא רבי משולם זלמן מפאמריין בנו של רבי משה את "בת אחותו"? ובכן, נצא לבדוק את האפשרות הלזו.

*

הנה, אחד מן המפורסמים שבין צאצאיו של רבי משה מזאלקאווא, היה הגאון רבי יוסף

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeint.net

שאל נתנזון [נאטאנזאהן] - אב"ד דק"ק לבוב - בעל ה"שואל ומשיב". ולא עוד, אלא שגם זוגתו היתה אף היא נכדתו של רבי משה.

[הגאון **רבי יוסף שאול** היה בנו של הגאון **רבי אריה לייבוש נתנזון מבערזאן**, חתן **רבי דוב בעריש היילפרין מבערזאן**, חתן הגאון **רבי מרדכי זאב אב"ד דק"ק לבוב** והוא בנו של **רבי משה מזאלקאווא הנ"ל**. זוגתו היתה בת הגאון **רבי יצחק אהרן איטינגא אב"ד דק"ק לבוב**, חתן הגאון המפורסם **רבי מרדכי זאב אב"ד דק"ק לבוב הנ"ל**, והוא בנו של **רבי משה מזאלקאווא הנ"ל**].
והנה, אם נקבל את הדבר שרבי אריה לייבוש היה אכן חתנו של רבי משה אף הוא, הרי שהוא היה "דודו זקינ" של ה"שואל ומשיב", הן מצד אבותיו שלו עצמו, והן מצד זוגתו - וכנ"ל. ומעתה, נכדיו של רבי אריה לייבוש היו לו ל"בני דודים" של בעל ה"שואל ומשיב" - בדרגת "שני בשני".

והנה, כל המצוי בכתבי בעל ה"שואל ומשיב" יודע ומכיר בו שהיה בקי ביחוס אבותיו, והוא מוסיף תמיד כמתבקש את התארים "זקינ" או "שאר בשרי" לכל מי שעונה על הגדרה זו.
ולמרבה הפלא, בהסכמת ה"שואל ומשיב" לספר "אלפי ישראל" - שנדפס בלבוב בשנת תר"ל, מאת הגאון **רבי ישראל מתתיהו אויערבאך מצעשינוב ואב"ד דק"ק אוסציא** וציעשינוב ובוסק וגו' וזדיץ, בן **רבי נחמן זאב אויערבאך ממאניסטרישץ**, בנו של **רבי דוד צבי אויערבאך אב"ד דק"ק קרעמיניץ ומאהליב**, בנו של **רבי אריה לייבוש הנ"ל**, הוא "מתעלם" לגמרי מהקירבה המשפחתית אל המחבר. הוא לא מזכיר את המחבר כ"שאר בשרי", ואף את רבי אריה לייבוש - כאשר הוא מזכירו שם בהערצה מופלגת - אינו מכנה בתואר "דודי זקינ".

*

יתירה מזו, רבי אריה לייבוש עצמו המזכיר אף הוא כל תואר של קירבת משפחה לגדולי ישראל אשר הוא מזכירם בתשובותיו [ראה בשו"ת "מאיר נתיבים"], הנה אין הוא מכתיר את ה"חכם צבי" כלל בתואר "חותני זקינ". [לדוגמא. את הגאון ה"ט"ז, למרות שהוא עומד הרבה יותר רחוק בדרגת הקירבה המשפחתית, הוא מזכירו תמיד בתוספת התואר: "דודי זקינ"].

פרק ו

מי היה חותנו של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין?

עתה נבוא לפרט הנוסף בסיפור. האם נכון הדבר שרבי **צבי הירש מרגליות מלובלין** היה חתנו של **רבי אריה לייבוש מאמסטרדם חתן ה"חכם צבי"**?

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

ובכן. מתברר שגם פרט זה לא נכון.

כלומר, אשר הן רבי אריה לייבוש אויערבאך מסטניסלב, והן רבי צבי הירש מרגליות מלובלין, שניהם אינם שייכים כלל ועיקר למשפחת ה"חכם צבי" ז"ע, ואף לא נישאו לנכדותיו של ה"חכם צבי" ז"ע.

*

הנה, במכתב שכתב הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזון אב"ד דק"ק פלונסק בחודש שבט של שנת תרס"ג, ונדפס בקונטרס "בית צדיק" המצורף לספר "צבי לצדיק", הוא לא מנה את רבי צבי הירש מרגליות מלובלין בין חתניו של רבי אריה לייבוש מאמסטרדם. שם, הוא עדיין אינו יודע מיחוס זה.

ואילו כעבור מספר שנים, בשנת תרס"ח, במכתבו שנדפס בקונטרס "בית צדיקים" המצורף לספר "נפלאות היהודי", הוא כבר מכניס את רבי צבי הירש בין חתניו של רבי אריה לייב. מדוע? אולי היה זה לאחר שראה את היחוס הזה בשער ובהקדמת ספר "קול הרמ"ז", שנדפס ע"י רבי שלמה גבריאל רוזנטל מרגליות - אחיו הצעיר של בעל ה"קרבן אורה", והוא קיבל את דבריו. אבל מסתבר יותר שהוא קיבל זאת מאת ידידו הגאון רבי יוסף לוינשטיין אב"ד דק"ק סעראצק, אשר אכן העלה את דעתו במכתבו למחבר הספר "לקורות היהודים בלובלין", ונדפס שם בסוף הספר.

פרק ז

שתי הטעויות ששימשו בסיס לשושלת יוחסין מוטעית

לאחר עיון מדוקדק במכתביו של הגאון מסעראצק, נמצינו למדים אודות שתי טעויות ששימשו בסיס לשושלת יוחסין מוטעית.

המעניין הוא שהגאון מפלאנסק הבחין במספר טעויות שנפלו בדבריו של הגאון מסעראצק במכתבו הנ"ל, אך לא הבחין בטעות זו - השניה והמרכזית - שאנו מדברים אודותיה.

*

ראשית. הגאון מסעראצק סבור היה שהגאון רבי משולם זלמן אשכנזי אב"ד דק"ק לובלין, היה "בנו חורגו" של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין. ולא היא. אלא שהיה "בנו חורגו" של הגאון הקדוש רבי מאיר מרגליות מאוסטרהא.

שנית. הגאון מסעראצק סבור היה שאמו של הגאון רבי משולם זלמן אשכנזי אב"ד דק"ק לובלין, היתה בתו של הגאון רבי אריה לייבוש מאמסטרדם. ולא היא. אלא שהיא היתה בתו של הגאון רבי אריה לייבוש אויערבאך מסטניסלב.

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

מכאן, לאחר שלא הבחין בשתי הטעויות הללו, הסיק הגאון מסעראצק שרבי צבי הירש מרגליות מלובלין נשא לאשה בזיווג שני את האלמנה - בתו של הגאון רבי אריה לייבוש מאמסטרדם - חתן ה"חכם צבי", שהיתה אמו של הגאון רבי משולם זלמן אשכנזי אב"ד דק"ק לובלין, והוא זה שאימצו לו לבן חורג.

*

כאמור, הגאון מפלאנסק הבחין אך ורק בטעות הראשונה של הגאון מסעראצק שמנינו כאן, ולמרבה התמיהה הוא לא הבחין בטעות השניה של הגאון מסעראצק. [ראה דבריו בחיבורו "כבוד הבית" - קונטרס תולדות והקדמה לספר "בית משולם", הערה י']. משום כך, בעוד שהוא מעיר על דברי הגאון מסעראצק, בכך שה"מאיר נתיבים" היה האב החורג של רבי משולם זלמן, ולא רבי צבי הירש מרגליות מלובלין, אולם מאידך הוא קיבל את דעתו של הגאון מסעראצק שרבי צבי הירש נשא את בתו של רבי אריה לייבוש מאמסטרדם, והוא אף אינו מציין שזה היה בזיווג שני בלבד, שהרי לדעתו הוא לא נשא את האלמנה, ויתכן שזה היה זיווגו הראשון.

*

כאן מן הראוי לציין כמה נקודות חשובות אודות מכתבי הגאון מסעראצק. א. הגאון עצמו מתנצל בפתיחת מכתבו זה שאין לו את היכולת לזכור כל כך הרבה פרטים, ובכלל - לעת זקנותו קשה עליו מלאכה זו, והוא מתלונן על כך שהוציאו עליו שם כמומחה בעניני יוחסין.

ב. כאמור לעיל, הגאון מפלאנסק כותב בספרו "בית צדיקים" על פרט מסוים מתוך המכתב הנ"ל, שהגאון מסעראצק עצמו הודה לו שהוא טעה שם בכמה פרטים. [וכאן המקום להזכיר את מכתבו המפורסם של הגאון מסעראצק הכותב על ספרו "דור ודור ודורשיר", שהוא מלא שגיאות וטעויות. ואכן, הרבה מתאריכי יארצייט מבוססים על ספר זה ללא שידועים שהמקור הוא הספר הנ"ל, ומתברר שיש שם אי דיוקים רבים].

פרק ח

לסיכום

לאחר שראינו את השתלשלות הדברים בין כותבי היוחסין, נתוודענו כיצד נשתרשו להם שני שיבושים נפוצים בספרי היוחסין, בלא שיהיה מי שיעיר על הטעויות וישרש אותם מתוך מגילות היוחסין. והם:

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
טלפון: 08-8679877 פקס: 153-8-8679877
דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

א. שהרבנית מ' לאה [ד]רייזל ע"ה, אשת רבי אריה לייבוש אויערבאך אב"ד דק"ק סטניסלב, היתה בתו של רבי משה מזאלקאווא, אשר היה חתנו של הגאון רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטרדם, חתנו של הגה"ק ה"חכם צבי" זי"ע.
כפי שהוכחנו לעיל, יסודו בטעות. נכון לעתה, אין אנו יודעים מי היה חותנו של רבי אריה לייבוש אויערבאך מסטניסלב.
ב. שזוגתו של רבי צבי הירש מרגליות אב"ד דק"ק לובלין היתה בתו של הגאון רבי אריה לייב - אב"ד דק"ק אמסטרדם, חתנו של הגה"ק ה"חכם צבי" זי"ע.
כפי שהוכחנו לעיל, גם דבר זה יסודו בטעות. נכון לעתה, אין אנו יודעים מי היה חותנו של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין.

*

סביר להניח שרבי שלמה גבריאלי רזנטל מרגליות - אחיו של בעל ה"קרבן אורה", ידע שמשפחת אבותיו נמנים עם צאצאי בעל ה"חכם צבי" זי"ע, אלא שלא ידע לפרט את שלשלת היוחסין לדורותיהם, ומשום כך קיבל את גירסתו של הגאון מסעראצק, ואף הדפיסו בשערי חיבוריו.

כלומר, למרות שזוגתו של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין "לא" היתה בתו של רבי אריה לייבוש מאמסטרדם - בן בנו של הרבי ר' העשיל מקראקא - וחתנו של ה"חכם צבי" זי"ע. בכל זאת, היחוס עצמו נשאר קיים ועומד.

ברם - "פליגין דיבורא". דהיינו, למרות שאנו מקבלים מחד את מחצית עדותו של ר' שלמה גבריאלי מרגליות שזוגתו של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין אכן היתה מצאצאי ה"חכם צבי" והרבי ר' העשיל, אולם "איננו" מקבלים את מחציתו השנייה של העדות, אשר לפיה היא היתה בתו של רבי אריה לייבוש מאמסטרדם - בן בנו של הרבי ר' העשיל מקראקא - וחתנו של ה"חכם צבי" זי"ע.

למעשה, אין לנו ידיעה ברורה בענין זה, אלא שאם כנים אנחנו שאכן היה לו מסורת שכזו, אם כן איפוא איננו משמיטים מהמגילה המשפחתית מאומה, אלא שמוטל עלינו להוסיף ולהשחיל עוד מספר דורות ואישים חדשים, בין זוגתו של רבי צבי הירש מרגליות מלובלין, ועד לזקיניה - ה"חכם צבי" והרבי ר' העשיל זי"ע.